

Mophato ke Letlhwane Laws of marriage and inheritance
and other customs of Mabés tribe.

Batho Setswana Bagologolo le Maitšolo

1 A bônê. Ba ne ba re, se time kgarebâne maši, tsa gagwe o di gatile ka setêthê. Ke go re ngwana mosetsana, mo mmonang teng o mo tšhole sentlê ka tlotlo, ka o itse gore kana o tla nyalwa ka dikgomo, a gadisa rragwê le mragwê bolôkô.

2 Gape ba ne ba re, monna o mongwe ya re a bonwa a munelwe tšhwa.

Tšhwa ke maši, maši a kgomo. Tšhwa ya lekuka ke yônê e go tweng tšhwa ke maši. Tšhwa ke maši a kgomo; ke go re, e re ha o bônê monna yo mongwe, o mo tšholê ka tlotlo; o mo tšholê sentlê; ke go dirêla batho botlhe molemô. Ha o na le maitseo a tšhola batho; ke gônê go munêla monna yo mongwe tšhwa, tšhwa ya lekuka; kuka la maši a kgomo.

3 Ke gônê moo o utlwanq bo-rrago ba re 'setwe sa kgotla, se sengwe; ke ha banna ba abalana kgomo, e ntse e le tšhwara ka koo, morwa nkêtê-a-nkêtê-a-nkêtê go tetelanwa ke banna mo lekgotleng; Kampô go tšhwetwe nkgô ya bojalwa, ke batho ba bagolo gônê mo kgotleng. Gônê foo o no o fitšhêla go buiwa loratô le kutlwanô e kgolo ya Betswana; ke raya mono ga rona, tlotlo e ne e le selô se se tona tona mono ga rona.

4 Ha re ne re le mo dikgôrông tsa rona, ka molaô le tlotlanô ya rona, e ne ya re ha mongwe a tšwa mo gae a ya loêtô lwa gagwe kwa o yang teng ka

rewritten from
original by
Gwenah Kgase
sec 41

K32/15

sega-rona, go-no go twe mongwe, 'tšwa' mongwe
'sala'; go riale ke go re ha monna mongwe a
tšwa mo gae, a ya loëtô o ne a bo a tlogetse
mongwe kafa gae, mo kgôrong ya ga gabô. Go sala
monna o salang a ntse a lekola bana ba
monna yo ileng loëtô. Me go riale ngwana
a ka sala a ntse a tsalwa mo tlung eo.
Ke ngwana wa ntlo e, go se ngwana wa monna
o setseng. O ~~mo~~ mo tsala mo tlung eo. Ke go re
masimo a tšê a sale a lemiwa, go twe "a
masimo a se lale, kgomo di gôrôgê". Matlo a
agiwe, makuka a gôrôgê, podi kapa nku e
lalê lefatshe ka tsêbê, molato o tlhokafale, go
tsetšwe morwa nkele, pula e na; go
duduediwa ke bo-mmê; kgabêla di tšwa; tse
di ntshediwang ngwana yo tsileng mo ga
rra-mokete, ba re: "Modisa o gorogile kampô
Mosile o gorogile". Kgong di gôrôga; metse a
gôrôga; basidi le keta O fitlhêla go kgile
le rufurufu la metse. Ke gona O bo O
tla bôna basetsana, ha ba thuga kgankgatse mo
kikeng e lengwe ka gongwe ba le banê
mo kikeng, kampô ba le batlhanog, O utlwa
go re: Rei-rei, rei-rei, kete-kete, kete-kete,
5 "Mosalagae, molelô o sivilwê" e laêla
monna yoo le mosadi yoo. Ke go re ha mosadi
wa kgôto eo a dule a ile loëtô; monna o
setseng kafa gae, mosadi wa lapa le lengwe
o tšhwanetse a sala a thusa monna yo
setseng kafa kgôrong eo; le gônê o tla sala
a thusa bana ba mosadi yo tseteng loëtô.
Mosadi o tla sale a apeêla bana ba mosadi
o etileng; go fitlhêla a boa ko o ileng
teng; a nosa bana gagwe metse, a nosa
bana le monna metse. Ke gona ga go twe
"Mosalagae, molelô o se time"; ka e le ênê
o tla nang a bodiwa.

6 Selô se, e ne e le mokgwa le botshelô jwa rona, bogologolo go no go na le thusanyô se tona. Me ga golo go no go ditwa mo dikgôrong, ka ba re ba bitsana bana ba motho. Ke gônê ka moo ba neng ba re: "Mafatlha-fatlha a bana ba mmpa ga a tsenwe gare." Ke go re, e se ke ya re O fitzhêla bana ba motho ba lwa, wa ba tsena gare; ka O sa itse lefufa le ba le lwêlang. Ba ka fla ba dira kagišô ka Wena, ba go keteka boobabedi. Ke Setswana saga-rona tōta, se se neng se dirwa mo motsing.

7 Gape ka mokgwa o go nong go ratanwa ka ônê, go twe: "Moeng o mathe a bodilâ; ke go re moeng o fla lo tseêla kgang tse monate tse lo sa di itseng tsa kwa o tšwang teng. Ke go re. ha a gorogile moeng, o fla bewa gōna mo kgôrong ye o tsileng mo go yōna; me bo-mmê ba fla tšhola magôbê, ba isa mo lapeng le a gôrôgetseng mo go lōna. Me janong, beng ba lapa leo, ke gônê ba fla reng: "Moeng gôrôga re je ha wena". Me e fla re bōna ba ba gôrôgetšweng ke moeng, ha ba tšhabile kgomo kapa nku kapa podi, janong e fla re bōnê tsala tse tsa bōnê, ba ba neng ba ntse ba tšisa magôbê ba bidiwa, go apellwe dinamaj; janong ha ba fitlha ba bewa motho nama ya tšhōtshō; me ba ne ba e šobathe ka mabôgô a tšhapilweng, ba ipaya mo tšogong le lengwe; ba ja, kampô e e teng sešuma, O fla fitzhêla mosetsana a khubanje ka magwele, a e rutha ka meno.

8 Me monna o fla leiwa go twe, "kana O mo go bo-ntsalaô, O se ka wa re tšhwenya". Me ênê o fla bōna mongwe wa bo-ntsalaê wa mosadi, ke foo monna o fla neng a fapogêla teng, kametlha a santse a itiile me leha go ka tlhaga sengwe mo go

406

ntsalaë, go no go sena molato ha e le mosadi;
me go tla jewa go nowa, go lela meduduetšo go
sena molato. Kana ha O no O rata go tsaya
O no O ka nna wa tsaya mosadi; mo go bo
ntsa'ad. Bana ba ga rakgadi'ago ka Setšwana
ke basadi ba gago, ba O sa ba bakeng.

Bošwa

Bošwa ka Setšwana ba ne ba re, ke molaô, ke
kgomo, le rra, dumêla, le legonq la kgotla. Me
bošwa jwa Setšwana bo mo kgomung, mo
dinameng tša kgomo. Kgomo ka molaô ga e eme
e santse e phela, ke a mung wa yôna, me ha e
tthabilwe, ya abêlanwa, me mongwe le mongwe o
itse mhama (sethwe) wa gagwe o mo lebaneng
mo nameng tša kgomo.

- 1 Malom'amotho o ja tlhōgō
- 2 Rakgadi'a motho o ja Motlhana
- 3 Rra-motho o ja dipho
- 4 Rrangwana motho o ja ntšhothwane
- 5 Kgantsadi'a motho o ja Motlhana
- 6 Mma motho o ja mokōtō le mala
- 7 Koko'a motho o ja ngati
- 8 Mogoto'a motho o ja letsōgō
- 9 Monna motho o ja Serope
- 10 Tolwane ke nama ya mogasi wa kgomo
- 11 Thupa ke nama ya kgosana le basidi
- 12 Lesatšwane le apeiwa le mogodu me lônê
ke nama ya bagwe. Yônê megodu e
abêlanwa; ke banna kwa kgotleng
- 13 Ditlhakwana le lebêtê le molaletō, ke nama
tša badisa
- 14 Sebele le sehuba ke nama tša mung wa
kgomo, loleme le ditelele, ke nama tša banna
bagolo. Go kgaoganya dithwe tše tša kgomo ke
go šupetsa bana gore bošwa bo kgaogangwa
jang, gore ba itse gore bošwa ba a tweng
ga bo abiwa.

K 32/15

106

Bošwa ga bo jela-jelanwe. Mongwe ga je jwa yo mongwe.

Ha monna a šwa a na le bana ba babedi, ba ba simane le ba basetsana, bošwa jwa ngwana wa mosimane ke dikgomo tsa ga rra-motho; ke bošwa jwa ngwana wa ntlha wa mosimane; o fa bo-monnaawe, kafa a ratang ka teng. Ntlo ke bošwa jwa ngwana o mmotlana wa mosimane; me diaparô tsa gagwe ke tsa malom'agwe, ke ditlhako. Me bošwa jwa bana ba basetsana ke masimo le dinkgô, dipitsa le ditlatlana le dipetlwana; tseo tšotlhe, ke bošwa jwa ngwana wa mosetsana. Me bošwa jwa magadi, ke bošwa jwa bo-kgantsadi'a basetsana. Ke bošwa jwa bo-kgantsadi'a bônê ka tatelanô ya bônê jaka bônê ka nosi. Me ha kgantsadi a le mongwe o tla bo ba kgaoganyetsa-kgaoganyetsa; me monna a na le basadi ba babedi kampô ba kararo, diruiwa tsa malapa a mabedi, di kgaogangwa ka matswa a malapa a bôna, me e be e le gore go go na lapa la ntlo e tla jang bošwa jwa ntlo e ngwe. Gape ka Setšwana ga go na gore ngwana wa ntlha, a je bošwa, ragwe a sa tshela, kampô a phela, le gôna ga go rra yo tla kgaogangeng bošwa a santse a tshela. Se ke motab le thagô ya Setšwana. Le gôna go no go sena gônê gore monna kapa mosadi o ka aba bošwa a santse a tshela. Ke Setšwana go se abe bošwa o santse o tshela. Ka Setšwana, o ka nne wa thusa nyatsi ya gago, kafa o ratang ka teng fêla. Ha o kake wa mo abêla bošwa. Ka gonme bošwa jwa ntlo, jwa bana ba ba tsetšweng mo flung ya monna le mosadi ba neng ba nyalane.

6 Ha mosadi a šwa a ^{kgomo kapa} rekite sengwe sa diruiwa, ka mabêlê, kampô ka kolobê, kampô

K32/15

406

Ka letsopa la dipitsa, Kampô ka moseme, Kampô ka
tlatlana, Kgomo ~~eo~~ ke bošwa jwa ngwana wa mosimane
wa lapa leo, yo e leng gofejane mo go ba bangwe.

7 Me ha bana ba lwa ka bošwa, motsereganyi
wa bônê ke rranngwan'a bônê, monna rra bônê.

8. Ha bana ba šwetswe ke bagolo ba santse ba
le bannye, ba nna mo tšong ya rranngwan'a
bônê; go fitlhêla ba gola e nna banna le
basadi. Ke ênê yo o tla ba batleng basadi ba
ba tšhwanetseng go ba nyala; ke mokgwa le molaô
le tlhagô ya rona.

9 Me ha bôna bana ba, ba ka tima mmabônê
maši, selelô sa gagwe o se isa fa pele ga
rranngwan'a bôna; gore a bônê kafa o kgalemelang
bana bao ka teng; mo selesong sa mmabônê, yo e
leng motlholagadi me ba tšhwanetse go mo utlwa

Mo go rranngwan'a bônê, jaka e le ênê rra bônê,
me ha ba gana go mo utlwa, rranngwan'a bônê
janong ke ênê o tla rwalang selelô sa mmabôna
a se ise mo go mogolo'a bônê, kafa kgôrong, me
e tla re ha ba hêla ba gana katlholo ya
mogolo'a bônê kafa kgôrong; rranngwan'a bôna
o tla tsaya mmabasimane yole a mo ise kwa
kgotleng ya kgosi; gore janong go ye go
atlhola kgosi. Kagosi

10 Go rialo, ke go re wa bô tladitse molaô wa
rona o teng: "Monna ya re a sitwa a ye go
ba bangwe. A re: "Ke Sitilwe, e tšwa go
sa sitwa nna, go sitilwe tlhaketlha —

rranapana - rranpana - di - tšwang - di - tšwana -
le - pele - ga - pela - e - kgaolwa - ke - maje - mogatla .

11 Lenyalô, lenyalô la Setswana le tlhagô
ya Setswana ka molaô wa Setswana, ga go na go
ipatlêla mosadi Kampô monna. Mosimane o fiwa
ke batsadi mosadi; e le ka kutlwano ya bo-
rramosimane le bo-rramosetsana.

Mophato ke Letladi 32/15

406

Go bêtêlwa mosadi a ese a tsalwe. Boo-r'ra mosimane ka ntshe kgomo ba šupe mosadi ka yôna, ngwana a ese a tsalwe. Motlhaope mosadi a ithwele kapa a ese a ithwale, me ba re hâ ka tsala ngwana wa mosetsana o tla nyalwa ke ngwana wa rona, mokete.

3 Me ha a sekâ tsala mosetsana mosadi yoo, go tla dirwa gore ngwana mongwe yo o tsetweng wa mosetsana, wa bônê bao, a tsewe mo monneng wa gagwe, a nêêlwê lekau le le neng le lebeletse gore ngwana o tla tšhaga e le mosetsana. Me ha e ka re mosetsana yo o lebeletšweng yoo a šwa, a bo a ese a tšhole ngwana; mosetsana mongwe wa bônê o tla tsewa a ya seⁿatlo sa mosetsana yo o šuleng. Me ha go ka šwa mosimane, monna mosimane o tla go tsaya mosadi, yo beletšweng ke monnawê kampô mogoloê. Me kana e le gore bana bônê e tla nna e nne ba monna wa pele yo o neng a bêtêtse mosadi.

5 Go bêtêlwa ga ngwana wa kgosi, ke gore sa pele, go ntšhwa kgomo di le thataro, di isiwe kwa go bo-mogolo'a ngwana yo, wa kgosi, di ee go bêtêla mosadi yo o tla tsalwang. Me e tla re ha go bônwa gore ngwana kgosi o ka nna nyala, o ka nna nyala mosadi kampô basadi, ka gonne ka Setšwana a ka nna nyala basadi ba banê kafa tumêlêlong ya batsadi le marafe. Me go tla nna jalo go fitšhela lobaka lwa mosadi yo bêtêtšweng.

6 Me mosetswana yo o bidiwa ka Setšwana setimamelelô. Ke go re, yo o tsileng go tsala kgosi, me o tsala ngwana wa rakgadigaqwe.

Setima-molelô ke go re, go tle go tsewe molelô ko kgotleng la kgosi, me batho janong ba e go tsaya molelô kwa teng.

K32/15

7 lenyalô la batho go ntshiwa kgomo tsa magadi go tsaya mosadi. Me mosetsana o tla itshenkêla basetsana ba le barataro, ba mophato wa gagwe, go ya go nna le ênê mo moletlong wa lenyalô. Mosimane le ênê o tla batla balekane ba gagwe ba le banê.

Banyadi ha ba fitlha kwa gabô mosetsana me ba sa itsanye boobabedi, go tla tšwa mosadi a tšhotse bogôbê, a fithe a bo bee fa pelâ basimane, me mosadi yo tlang a bo tšhotse, o tla bo tabola ha gare, a bo ntshe sepholo, a se jele fale le basadi ba bangwe, bônê bogôbê bo le mo letšogong, a ntsâ bo tšhotse ka letšogo. Me basimane ba tla ja bogôbê jo bo mo mogotšaneing jole, me e tla re ba sena go fetsa bogôbê, ba šupediwe ntlwana ya bônê.

8 Janong ha, basimane ba babedi ba tla tloga le monyadi ba mo isa kwa ntlwaneng. Me ba tla fitlhêla mosetsana a setse a le mo dikôbong gônê mo ntlwaneng. Me ba tla fitlha ba mo ree ba re "Monna, mosadi wa ga go ke yo." Me monna go tla mo tsaya malatsi a manê a sa tlhaloganye mosadi wa gagwe sentlê, ka gone mosimane o tšoga phakêla gore mosetsana a sekâ mo itse. Me e tla re mo tsatsing la botlhano, mosimane a e motshegare, a na le makau a le a gagwe a barataro a le kwa bo mosetsana, me ba tla fitlhêla ba apetšwe dijô, le makgarêbê a manê a le a bônê a le teng, me go tla bidiwa monyadi wa mosadi go twe fa monna wa gago bogôbê; me ga tsaya bogôbê jo, o tla tllhaba makawana a le ka mathô, ka sa sa itse sentlê gore yo e leng mo ênê monna wa gagwe ke ofe. Janong o tla nêela yo o gopolang gore ke ênê; me ha a le tlhogonolo o tla nêela yo e leng ênê tôta, a mo lebanye tôta. Me ha a ka fapoga ka go sa itse gore yo e leng ênê tôta, janong go tla jewa setshêgô ka ênê.

K32/15

406

me e tla re morago go twe: "Mosadi, monna gago ke yo, ka o no nts' O tshwerwe ke noga leledus. Ke go re, ke monna o sa bonyweng, o lelemelang bosigo, me e re bo sa a bo a se teng. Janong go tlogelwe monna le mosadi.

9 Go bekwa ga mosetsana a tshwanetse go bekwa go thabiwa kgomo, ke maloma mosetsana a tshapisa bogadi me mosetsana wa monyadi o tla supediwa lemipi la yone mo thamung ya gagwe. Me go tla nna boitumelo jo bogolo, go jewa moletlo wa lenyalô ke boo-rramosimane le boo-rramosetsana, go jewa magobê, le dinama, le majalwa, go lela mogolokwane, me e tla re mo tsatsing la bobedi ga tsewa mosetsana a isiwa ka kwa ga bo-mosimane. Me le kwa teng go tla fitlhelwa go dirilwe fela jaka kwa gabô mosetsana, go jewa go nna boitumelo.

10 Ha mosetsana a gana go nyalwa ke mosimane, ka molaô, go batliwa banna ba babedi, ba tsena le basadi bagolo mo flung go athola mosetsana, me katlholô ke go re, ba tla mo patelêla mo flung eo ba mo ita gore ba mo tufê. Me ha e le mosimane go gana enê go nyala, mosetsana o tla atholwa fela jaka mosetsana, Enê o tla nêelwa mophatô wa gagwe gore o ko mo gope. Ha mo go tshanoga, ba bo-mosimane kampô ba bo-mosetsana ba ntsha kgomo go duêla maha a bonê; katlholô e ngwe fela.

Setšwaga sa re: "O re go bulêla o letseng, o re o tsoga o mo tšwatêlê." Ke go re ha o no o buile le motho mofoko a matona a nyalô, e re ha o sa tshole o rata go mo nyala o buse lefoko, o re: "Itšwaleng nna ga ke tshole ke le foo?"

11 Segô sa metse, ha o abile ngwana wa gago wa mosetsana, o tla tlogêla lefoko le

mo go boo-rramosimane, o re: "Segô sa metse ke seo. he, boo-rramokete-kete. Ke se lo nêela sentse

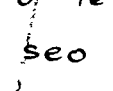

K32/15

pila; me e re ha se ka lo tena, lo se buse sentse pila, lo sa se thuba? Ke go re ha mosetsana a sa lo utlwe lo mmuseng a ntse pila a sekla ketekwa dimmpa; a boye ka molemô.

"Ya re ha a'kga longetse le tšona di akge diditse, di boëla gae hela jaka le ênê a boëla gae. Ke go re, ha mosetsana a tlhola mosimane, serū^hbele-sa-motlhaka se fitlhetse noka e tletse, sa ithubaruba, sa re: "R^o tshela ka kae, noka e tletse". Ke go re ha monna a fitlhetse mosadi wa gagwe a ithwele Kampô a le merwalô, a sentšwe ke monna yo mongwe, mogats'a mosadi o tla palêlwa ke go tsena mo Kobong tsa mosadi wa gagwe, go tsenela mmpa ya monna yo mongwe.

12 Ha monna yo a' tlholwa, saka la gagwe le tla kulwa ka kwa morago; ke go re o tla a' tlholwa botlhoko ke Kgosana ya Kgôrô eo ya batho bao.

13 Botlhôla kampô Kgokafalô

Ka Setšwana ha mosetsana ha bonywe a ithwele me a ese a tšewe, go tla ntshediwa kgorwana ya gagwe kwa moragô ga segôflô, ya tšwang ka yôna a le esi fêla; le gôna gâ nke a dumedisiwa ke opê; gâ nke a ja le opê; o tla ja a le esi fêla; ka dirile botlhôla mo tlung ya rragwê le mmagwê. Gâ kake a jela mo mogotšaneng o le mongwe le ba bangwe. Ke moila, selô seo no fitlhelwa a fêlwa mo mangetaneng, ka a na sa kaiwe sepê; a tlogelwe ka seriri sa tlhōgō a sa beolwe ke opê. Ke go re, kana bagolo ba gagwe ga ba rate ka gonne o tla tloka mo go bônê tlotlô ya bogadi jwa gagwe; le gônê o tlositse thata le maikutlo a ga rragwe le malomagwe, me monna o mo. sentšeng o na duediswa kgomo, e ne e le yôna ka tlhola.

K32/15

406

14 Nyalō ya motlhōlagadi. Ha mosadi a šwetšwe ke monna wa gagwe, mosadi o ne a seke a nyalwa nyalwa hēla; monna mongwe le mongwe, a ese a thobogwe ke banna ba gagwe, ba kgōrō e mo nyetseng o ne a lebelelwa gore bōnē ba reng pele; ka gonne bōnē banna ba ba gagwe ba ba mo nyetseng, ke bōnē ba ba tšhwanetseng go bōna gore o tšhwanetseng go ya seantlo ke ofe mo go bōna. Teng moo go no go nyela monna yo ileng seantlo o tsalang bana mo tlung. Yo tla nna ba bitse bar^w_x-mogoloē kampō bar^w_x-monnawē, kafa mokgweng wa Setšwana. O tla nna a ba bitse ka ntlo eo e monna wa yōna o šuleng.

15 Ha monna a šwetšwe ke mosadi o tla ya kwa kgōrong, e o nyetseng teng, go ya go batla seantlo kwa go bōnē ba bogwe jawgwe. Ha a mo fitlhetse a le teng o tla ntsha kgomo di le pedi, a tsee mosadi oo a tsene mo tlung.

16 Seantlo, se tsaya mosadi a nyetšwe, me mosadi a nyetšwe monna yo šwetšweng ke mosadi. Ka go re, mosadi yoo, a thadisiwe monna wa gagwē.

17 Ha motlhōlagadi a gana go nyalwa ke monna mogatse yo šuleng. Kampō ke mogolowē, katlholo ke go kobiwa mo kgōrong eo, a anogiwe dilō tšotlhe, bana le mabélē le dikgomo, di sala mo kgōrong eo, ke tsa bana ba monna yo šuleng. Me ha banna ba kgōrō ba sa rate go mo ya seantlo, o tsamaya ka bana a ee kwa gagabō le tšōnē dilō tšotlhe tsa monna wa gagwe yo šuleng.

18 Ka Sedinana basetsana ba ne ba fhatlhojwa ke basadi bagolo, go bona gore a ba setse^{setse} ba fitlhile fa bosading. Go te a ba setse ba le fa mokgweng wa sesadi;

gore a ba setse ba ikgadima, ka e ne e le mokgwa
wa Setswana; go tlogela basetsana le basimane
go tshameka le bônê ka mmileng; me go se
molalô opê o tshagang mo basetsaneng. Ke
gônê ka moo ba ne ba tshwanêlwa ke go
tshattho biwa

19 Me e ne ya re ha a hitshetswe a le
mo mokgweng wa sesadi, go diruwe dijô,
tse neng e le tsônê di jewang ke bônê
basadi bagolo, ka e le mabôna-bôtho jwa
mosadi. Go nna boitumêlô jo bo reng, "O
ithwalegile ke mosadi, ke mogatsà banna. O
fitlhile kajeno mo tseleng ya basadi!"

20 Radumêla le legong-kgottha-ra-motho, ke
ênê motho-sekgabô go kgabiwa ka ênê, ga
bônwe, ino letala; la ga seja dikgera-ngwana,
ngwana motho. Ke ênê motho ya teng a
bônwa go tlogwe ka bonakô. Legong la
kgotla ke lona molaô wa lekgôrôkgôrô. Ke
go re ngwana mosimane o bônwa kwa
kgotleng, molaô o tsaya kgotleng, ke gôna
moo go tweng gwera bo kwa gae. Bo-
kobô ya kgomo, bolekgôrôkgôrô, ga bo aloge,
monna o mo teng o apere kobô ya kgomo,
leina la gagwe ke masenya-di-anegwa. O
tla fitlhêla go ntsi o go twelwe dimmpa, o go
ônê dimmpa di ntsha, O se di lebe, dimmpa
di ntsha di a fêla.

Dimmpa di leba lekutu, ke ônê
molaô. Ke go re, mo motsing o mongwe
le o mongwe ga go ke go tshokwa
dirukhutlhi. Me se tshabe dimmpa tse
di ntsha; ke go re O seke wa tshaba
dirukhutlhi.

21 Fefo la mosadi, ka re ke kgapha; ka re
ke kgapha O tsamaya; fefo la mosadi,
ke le nyetse la kgapha; ga mala kgapha we-e-e
geno banna re sale re setse.

406

K32/15

22 Re otlā re otlā; tshalerwa, tshalerwa la nya,
la nya, e tšaba tšaba, ra e tšaba, ra e nya
ba di a, ba di a, le bônê ba e-na ba banda;
ba wa wetsa ka nkgo tse pedi; se ke ôñê
molaô. Go tšalo ke go re, ga mosadi a
tšhala; o sale le bana, ~~ba nyadisa selô~~
~~se~~ le bo morwarrago, le sale le ba nyadisa;
selô se ke nyepô. Nyepô ke ôñê molaô wa
setswana sa rona. Melao ya Setswana sa rona
ka metšha e kopanye le nyepô.

23 Bomampodi, magwane, ke badisa ba
dikgomo, Ha ba tšaloganye sepe, ha e
se dikgomo hêla, le moretšwa hêla, go otlana
le go bina, le go isa moretšwa kwa kgosing.
Ke gônê ba yang go kgwathêla kgosi gore
ba kopê bonna. Ha go tšwe bomampodi,
ke go re, batsamaya ba anya podi tša
batho, bakgetla le dintšhê, banwa-magapu,
baja-kgogo-tša-batho me go tšsa sekisiwe, ka
ga ese e nne banna le basadi; ba ba
šapa fêla ka dimba; ga go na molato; ba ba
šapêla gore ba tšle go ba ôpêlêla, ba binê
pina tša bônê. Me pina tša bônê ke
dithoganô fêla

24. Me ^{le kgosi} ga ba e tšhabe; ba e ôpêlêla fêla
le mogadi wa kgosi ba mo ôpêlêla fêla
me e tšala re morago ga go tšisa moretšwa
kwa kgosing; kgosi e phuthe dikgosana,
bo-trangwana kgosi; go bua le bônê ka
tša lebololô. Ha ba utšwane le kgosi; e
bitse morafe, e o itsise gore e rata go
bolotsa dira e le gore basadi le bônê ba
tšle ba itsise itsisiwe, e re bana ba
godile, ba tšhwanetse go bolola. Kgosi e
re: "Janong ke tšha ba nêêla se ba se
batlang?" Morafe o dumalane le kgosi. Kgosi
e re: "a ba phuthlwe; ba phuthlwe ba
tšle go kgwatha la bofêla." Ba itewa ke kgosi.

Ka esi.

25 Go le ngaka e tsileng go ba tšhwara ka tshitsho ya mmamogola bônê, ba botlhe pele; Janong e ee ka thulaganyo.

26 Janong ba tšwe ba; bolole ba e nagenq kgwedi tse tharo, me e tla re ha ba bowa kwa nagenq, ba fitlhele go agilwe masakana ka matlhaku ~~ta malla~~ a ba tsileng go gô-ôgêla mo go ôna. Ke gôna mo ba tsileng go ipôkêla bo-mmâ bônê teng; mo masakaneng, ba ipôkêla bo-mmâ bônê gôna. Ke gona moo bo-malom'a bônê ba tla ba fanq dipodi, le dikgogo ke gônê ba tšhaba thebe; ka ba filwe mophats. Me gônê foo ba bo ba bidiwa makolwanyane; ba tlotse letšoku le sebilô; e le go re ba latlhile meriri go fedile; ke banna Janong, ba tla fiwa basadi.

27 Dikgomo, ka Setšwana, di nna kwa merakenq, ga di ralelwe ke basadi ka sega-rona, di a šwa ha di ralelwe ke basadi; ga golo ga le mosadi o fetetšweng, leha e le manna wa gagwe ha a tšwanêla go di ralala, le mosadi ga a tsene mosakenq, ha e se gore ba tlhape pele ka mogaga, ha e se ~~rwanyang~~ ngwanyana yo eseng a tlotwe ke kgwedi, ke ênê a ka tsenang mo sakenq la dikgomo, la dipodi kampô la dinku. Di tšholwa ka tlhokômêlô. Go rialo ke go re, kana lesaka le thailwe ka tshitsho ke banna, e le go re le tšhwetwe ka ditlhare, le gônê ga kake a tlolaganya kgôlé e gamang, mokao; me poo ya tšônê le yônê e tšhwarwa ka ditlhare gore e tle e palame kgomo tsa gônê.

28 Bolwetse jwa dikgomo, ke go re ha di na le bolwetse jwa lebêtê, kampô

406

K32/15

serotšwana, kampô ntêrêmane, bolwetse kampô malwetse, a ne a alafiwa, a fitlhêlwa ke banna, me kana banna ba ne ba alafa dikgomo, di fôla, me ba ne ba nna meraka, ba disa bā tshêla makuka madila. Mantsiboya ba tlola letshosetšo ba re phatsi-phatsi. Makuka ba ne bā romêla gae ka makaba a di pelesa ~~ta~~ a dikgomo tse di rutilweng. Leha e diga morwalô, e êma fêla gore o e thuse.

Ga go feditšê mo masimong go thagolwa, basadi ba ne ba ya kwa merakenq, me meraka e ne e nna kgakala, me basadi ba ne ba nna teng, me tirô ya bôna e le go nwa maši, le go loga ditlatlana le mesêmê le digopo. le 29. ditilo tsa mabogo.

29 Gape banna, tiro ya bônê e ne e le go betla mašwana le megopo le merufa le metâmêlô e samiwang le mejamu le mefinyana ya dipetwana le mafêthô. Gape ba ne ba tšoma dibatana, bo-phokoje, bo-mabutu le bo-motlosi, bo-tshipa. Nkwê e ntse e tsenye gae. Ba ne ba thaisa megotla le mitlwane, go tšhwara diphólôhôtšwana le bo-kgaka, mašogo, bo-kgwale.

30 Bašuga-matlalô ba dira ka ôna dikobô, phatla tsa dikgomo ba dira ditlhalo ka tšônê, bo-ramphatshane. Ke tšônê tse di neng di tswalwa ke tšônê nakô tseo. Basadi bônê ba ne ba dira dibaga tsa mathêka le tsa tzhôgô le tsa mabôgô, ba thuga mabêlê go jewa sampufane. Ke bogôbê jwa tlhoa le legala.

31 Lekgêthô la kgosi kafa le neng le ntshiwa ka teng, kgosi e ne e ntshediwa lekgêthô ka mokgwa; go no go tšomiwa diphólôhólô me go isiwa mehama ya tšônê le matlalo a tšônê.

E ne e le go tšoma, ka gore kwa kgosing go no go jewa nama thata. Nama e ne e jewa

K32/15

406

Ka go šwaiwa tšhotšhó, le go dirwa digwapa.
 32 Kgosi e nê e tlwaetse go fa banna bagolo
 dinama, ka e ne e le mokgwa wa Setswana go
 phumosa ga Kgosi, go itumedisa batho, a
 tlwaetsa batho gore ba mo itse, gore ba
 tlwaelane le ênê; a rata gore kametha ba tle
 ba tle ba itse tse di tsileng bosigo. Kgosi e
 ne e dumediswa ~~ka~~ ka boikokobetsó, Kgosi e
 ne e tle e bolae moloji, ha go ka twe ke
 moloji. E ne e mmolaya tóta. Ba ne ba rwala
 kuana tsa matlaló a dipólólóló, bohomagadi
 ba ne ba na le malata a ba apêlanq, a
 diranq mo matlung a bônê

Lebókó

Rantšho mekgwe

Kgobodi moga e mogopa mogolo, moga e mo moreng
 e ya itoga, le mo mosimeng e ntse e tletse, le mo
 motlhaleng wa ~~mo~~ kgomo tsa kgosinq, mo motlhaleng
 wa kgomo tsa jabosi ama dintsi, a-setaberabe ka
 letsêlé khunwana, e tla re o tsala o gangwe
 emang, basimanyana ba sa itse go gama, ba ntse
 ba gama phôrô diafá. Basimanyana ba ga
 rasenkgame, senkgele batho; se nkgetse
 banyana ba tau, ba nkwe, se nkgetse
 Makole le rasenkgame wa ga ra Seete yo
 go tweng Rasekete, o tla bokwa ke mang.

Ke mogolo o begêlwa mafoko. Dumêla
 tlhe bana ba Tapose, Mapelo, tlhatloga ka
 mokgonyana o re o fitlha fa moseja o
 kgwanye-kgwanye ka tlhako ya morago,
 ya pele e itibeletsa lerole. O be o ipoke
 ka seditse morwa motlhabani.

Selêpê sa gabo Ntie le Pate se se tšwanq
 kwa go Matlapeng, se kile sa senola
 ditšhaba, banna ba se lwetsa Phethela-
 Phethela o bile a se gotlha le masela
 le maje.

406

Dijo tsa rona ka tlhago ke mabêlé a Setswana. Ke ôné a re a jang. Mabêlé a jewa ka sebopegô sena. Go tšwa mabêlé a thugwe ka lehudu me bôpi bo bidiwe ka metse. Me pele bo ese bo bidisiwe, ha^{bo} sena go thugwa ka lehudu kampô ka Kika, a feferwe a ntshiwe moroko, go ntshiwe lesê mo go ôné, me go tlogwe go thugwe moserwa; ke gônê go tšwe bupi janong; e be gôna bupi bo bidisiwang ka metse a belang; go tshelwe motlhodi wa mabêlé kampô bo bo letseng bo bidisitšwe maabane. Bupi ga bo bidisitšwe ga bo tlhole bo bidiwa bupi; bo bidiwa Ting. Ga bo sena go apewa, bo bidiwa bogôbê. Pitsana e bo bidisediawang mo go yônê, yôna e bidiwa tsegana kgotsa pidisetšo. Ting ga e sena go bela, go apeiwa bogôbê.

Gape bo apeiwa mošôkô, mošôkô ke bupi jo bo sa bidisiwang, jo bo apeilweng bo sa tshelwa motlhodi, me ba fêtlhêlêlwa fêla ka lefêtlhê go thuba mangope a bupi. Moroko o ntshitsweng mo mabêleng a šokwa o jewa, o tshê tšwe letšwai. Gape ôna mabêlé a rona a jewa lefatana, le tlhakangwe le dinawa.

Gape a jewa mošutlwane. Ke mabêlé a tlhobotšweng, a fêfêrwa, me a sekâ thubiwa moserwa. Gape mošutlwane ke mabêlé a šošotilweng mo diakong, a santse a le matala, me apeiwa a ntse a le dikgaragana. Janong a ha šutlwa ka lešô a tšholelwe batho a ntsa ntse jalo. Ke ôné, ke ôné mosutlwane.

Gape ga banna ba ntweng, ke ôné a gadikiwang a silwe, a gadikiwe

406

a tshelwe letšwai, a dirwe lebabe, le ke teng sekome, me ke lona le ba tsamayang ba le khuetsa mo ntweng. Le gonê a dumêla go apeiwa pufa, kampô legala la lebeso. Pufa ke bogôbê bo bo apeilweng ka maši a ~~bo~~ bodila.

Ke ôna mabêlê arona a jewang ke basadi ba rona, ha ba le batsetsi, ba le mo tlong, ba apelwa mfokotšô, ke ônê ba tlong ba nne ba rute bana go ja ka ônê. A na le bogôbê jo monate thata ga bo bolaise mala, ga bo bipele, bo robala sentlê fêla mo maleng a motho. Ke ônê mabêlê a Setswana sa rona a dirang bojalwa. Ka ônê re simolola go a tshela mo metsing ha re rata go dira bojalwa. ~~A~~ utisiwe pele a bipiwe, a mele a nse a le mo meêtaneng, ha a tšwa a mantšho-ntšho, ke gore ke momela. Janong a ntshiwa mo meêtaneng, a anegwa gore a ômê pele, e be gôna a Ha silwang ka lwala me go silwe le mabêlê a sa bipiwang; janong go bidisiwe bupi jwa mabêlê a sa bipiwang, a dirwe bogôbê ka tsega tse tona. Ha go bidisitšwe janong go tshelwe bupi jwa momela; ke ônê o fetolang bogôbê jo, go nna mogetlo. Gape go Ha silwa momela go fetola mogetlo kwa magwaneng; gape ke ôna o fetolêlang go re janong ke bojalwa. Ha bo bela, go Ha tsewa motlhôtlô, bo tlhôtlwa, go re go tšwe moroko, go tšwe dintshê; dintshê di apeiwa di a jewa, me moroko ônê ke mojô wa dikolobê.

406

Ke tseo morêna ditaba tsa
 Setšwana, kafa ke ntseng ke di
 leka ka teng; mo baitseng ba tšônê
 Ke nna motlhanka
 wa gagô

P. G. Kgasoe

P.O. Box 7

Mabies kraal

Rustenburg Dist

end s 406